

Bruxelles, den 28.11.2013
COM(2013) 838 final

**RAPPORT FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET OG
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG**

Genressourcer i landbruget – fra bevarelse til bæredygtig udnyttelse

{SWD(2013) 486 final}

RAPPORT FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET OG DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

Genressourcer i landbruget – fra bevarelse til bæredygtig udnyttelse

1. GENRESSOURCER – EN GRUNDPILLE I VORES NATURKAPITAL OG GRUNDLAGET FOR FØDEVARESIKKERHED

Med udsigt til en stigende verdensbefolkning er fødevarer sikkerhed blevet en udfordring af afgørende betydning. Det er nødvendigt at fokusere på, hvordan vi sikrer en bæredygtig fødevarerforsyning under ændrede miljø- og klimabetingelser og ændrede behov. Landbrugsøkosystemernes produktivitet, omstillingsevne og modstandsdygtighed afhænger bl.a. af tilgængeligheden af en righoldig genetisk reserve af opdrættede racer og afgrødesorter. Genetisk mangfoldighed i landbruget indebærer talrige miljømæssige og økonomiske fordele, der er afgørende for en bæredygtig landbrugsproduktion, og som derudover er af bredere samfundsmæssig interesse. Disse fordele omfatter varierede traditionelle landbrugslandskaber med en mangfoldig flora og fauna, produktion af fødevarer med gode organoleptiske egenskaber, produkter, der opfylder fødevarerindustriens særlige behov og er af stor betydning for nye aspekter af den økonomiske udvikling inden for landbruget såsom korte forsyningskæder og alternativ turisme. Genetisk mangfoldighed hænger også sammen med den voksende anerkendelse af lokal og traditionel praksis og dens værdi som kulturarv.

Bevarelse af genressourcer i landbruget er et langsigtet behov, der rækker ud over nationale interesser. EU's stats- og regeringschefer blev i 2010 bl.a. enige om at standse tabet af biodiversitet i EU inden udgangen af 2020¹, og EU indgik en række forpligtelser under biodiversitetskonventionen og forpligtede sig til at arbejde hen imod opfyldelsen af disse forpligtelser i EU's biodiversitetsstrategi vedtaget i 2011.

I denne rapport fremdrages de muligheder, der er forbundet med biodiversitet i landbruget og udnyttelsen af dens potentiale til at imødegå en bred vifte af miljømæssige og økonomiske udfordringer, og mulighederne inden for rammerne af Europa 2020-strategien.

Kommissionens formål med denne rapport er at fremme bevarelsen af den genetiske mangfoldighed i landbruget i EU på baggrund af tidligere erfaringer og at understrege behovet for at bevare og udnytte genressourcer på bæredygtig vis og sikre, at der er behørig fokus på dette mål i forbindelse med den løbende udvikling af relevante politikker og programmer, navnlig:

- politikken for udvikling af landdistrikterne – via landbrugsmiljøforanstaltninger med fokus på praktisk landbrugsdrift og via det europæiske innovationspartnerskab, der giver mulighed for at bygge bro mellem landbrugets konkrete behov og forskningsaktiviteter og fremmer interaktionen mellem relevante aktører

¹ Det Europæiske Råds konklusioner.

- forsknings- og udviklingspolitikken under Horisont 2020-rammeprogrammet, der giver mulighed for at opbygge en videnbase om genetisk mangfoldighed i landbruget.

2. UDFORDRINGER OG BEHOV

I lyset af den stigende efterspørgsel efter landbrugsprodukter er det nødvendigt at imødegå udfordringerne med at sikre adgang til sikre og billige fødevarer af høj kvalitet og en bæredygtig landbrugsproduktion. Bevarelse og bæredygtig udnyttelse af genressourcer i landbruget bidrager til tilvejebringelsen af offentlige goder og økosystemtjenester, som er af stor betydning for en bæredygtig landbrugsproduktion, der omfatter bestøvning, forbedret skadedyrsbekæmpelse, mere modstandsdygtige landbrugsøkosystemer og jordbundsstabilitet. Biodiversitet i landbruget bidrager således til fødevarerens sikkerheden ved at afbøde de risici, der er forbundet med intensive og højt specialiserede produktionssystemer.

Det moderne konventionelle landbrug bruger som oftest almindelige sorter og racer, og landbrugslandskaberne er i stor udstrækning præget af monokulturer og monoafgrøder. Bevarelse og videreudvikling af diversitet i genressourcer i forbindelse med landbrugsracer og -sorter udgør et sikkerhedsnet, der gør det muligt at tilpasse sig ændrede vilkår og fremme innovative løsninger. Det vil ligeledes skabe økonomiske muligheder for landbrugssektoren ved at fremme kvalitetsordninger og mangfoldighed i fødevarerudbuddet til gavn for forbrugerne.

Økonomisk levedygtighed er en af de vigtigste kritiske faktorer, der har indflydelse på landbrugernes valg af racer og afgrøder. For at beskytte genressourcerne er det nødvendigt at gøre det mere økonomisk fordelagtigt for landbrugerne at anvende underudnyttede arter, sorter og racer, bl.a. ved at fremme nye produkter og øge forbrugerefterspørgslen.

For at modvirke opgivelsen af traditionelle, lokalt tilpassede racer og afgrøder skal landbrugerne generhverve viden om udvælgelse og avl og andre traditionelle landbrugsmetoder. For at tilskynde landbrugerne til at udøve disse aktiviteter og fremme udveksling af viden skal de sikres et rimeligt afkast, og rådgivningen og støtten bør fokusere på moderne, innovative økonomiske muligheder baseret på traditionel viden og praksis.

Bevarelse og bæredygtig udnyttelse af genressourcer skal understøttes af en systematisk videnskabelig indsats for at gentype- og fænotypebestemme genressourcer, bl.a. for at identificere særlige egenskaber under særlige (naturlige) forhold og/eller særlige anvendelser. Ud over bevarelsen og den bæredygtige udnyttelse af plantesorter og dyreracer understreger eksperter, at det er vigtigt at have fokus på betydningen af mikroorganismer for jordens frugtbarhed og modstandsdygtighed og bæredygtig skadedyrsbekæmpelse, hvilket stadig er et stort set udforsket område. Samarbejde mellem forskningsverdenen og alle berørte parter vil sikre, at genressourcer i landbruget valoriseres.

3. DEN GLOBALE KONTEKST

Rio+20-erklæringen "The future we want" bekræftede på ny, at det er nødvendigt at forbedre fødevarer sikkerheden med udgangspunkt i bæredygtig landbrugspraksis, der bevarer naturressourcerne, herunder den genetiske mangfoldighed, gennem øget landbrugsforskning og øget internationalt samarbejde.

Som part i konventionen om den biologiske mangfoldighed har EU forpligtet sig til at genoprette dyrkede plantearter, opdrættede og tamme dyrs og vilde slægtninges, herunder andre socioøkonomisk og kulturelt værdifulde arter, genetiske mangfoldighed inden 2020, og der er blevet udviklet og gennemført en række strategier, der skal minimere den genetiske erosion og beskytte deres genetiske mangfoldighed.

Indtil videre er det eneste internationale særinstrument den internationale traktat om plantegenetiske ressourcer for fødevarer og jordbrug² (traktaten) forhandlet af FAO's Kommission for genetiske ressourcer for fødevarer og jordbrug, hvor EU spiller en aktiv rolle. I traktaten, der er en særlig aftale om adgang til og fordeling af fordele inden for rammerne af Nagoyaprotokollen, forpligter parterne sig til at bevare plantebiodiversiteten i landbruget, både i (herunder på bedriftsniveau) og uden for økosystemer og levesteder, og til at udnytte genressourcerne på bæredygtig vis. Parterne forpligter sig til at træffe foranstaltninger inden for landbrug, forskning og avl og til at lette adgangen til plantegenetiske ressourcer. Traktaten anerkender landbrugernes rolle og rettigheder i forbindelse med bevarelsen, udnyttelsen og forbedringen af genressourcer i landbruget og fordelingen af de hermed forbundne fordele.

4. EU'S POLITIK

EU har vedtaget en biodiversitetsstrategi for at opfylde det overordnede mål i Europa 2020-strategien om at standse tabet af biodiversitet³. I denne strategi slås der til lyd for at integrere biodiversitet i alle sektorpolitikker. I mål 3, hvor der er særlig fokus på landbrug og skove, understreges det, at den genetiske mangfoldighed i landbruget i EU skal sikres, navnlig gennem politikken for udvikling af landdistrikterne, ved at træffe landbrugsmiljøforanstaltninger, der sikrer den genetiske mangfoldighed, og ved at undersøge mulighederne for at udvikle en strategi til bevarelse af den genetiske mangfoldighed i landbruget.

Landbrugsmiljøforanstaltningerne inden for rammerne af politikken for udvikling af landdistrikterne giver medlemsstaterne mulighed for at sætte fokus på praktisk landbrugsdrift for at bevare genressourcer på bedriftsniveau. Landbrugsmiljøforanstaltningerne omfatter bl.a. muligheden for at kompensere landbrugere for ekstraomkostninger og indkomsttab som følge af foranstaltninger til bevarelse af truede racer og afgrøder, der er truet af genetisk erosion. Støtte til

² <http://www.planttreaty.org/>
³ KOM(2011) 244.

bevarelse og bæredygtig udnyttelse af genressourcer indgår ligeledes i reformpakken vedrørende den fælles landbrugspolitik, og Kommissionen opfordrer på det kraftigste medlemsstaterne og regionerne til at lægge stor vægt på disse spørgsmål i fremtidige programmer.

EU har desuden indført lovgivning om "bevarings- og amatørsorter" (direktiv 2008/62/EF og 2009/145/EF) og græsblandinger med vilde planter (direktiv 2010/60/EU) med henblik på at fremme biodiversiteten og beskytte det naturlige miljø. I 2012 indeholdt de fælles sortslister 656 bevarings- eller amatørsorter, 158 landbrugsarter og 498 grøntsagsarter.

Fællesskabsprogrammet⁴ for bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget omfattede foranstaltninger til bevarelse både på levestedet og uden for levestedet. Disse foranstaltninger skabte større viden om plantegenetiske ressourcer og øgede udbredelsen af resultater. Andre foranstaltninger var rettet mod udarbejdelsen af strategier og retningslinjer og etablering af en europæisk database for husdyrarter og -racer. Dette program udløb i 2012, og foranstaltninger af denne art skal videreføres under EU's forsknings- og innovationsprogram, for fremover at gøre det muligt at anlægge mere praksisorienterede tilgange, der baserer sig på flere aktører.

Inden for rammerne af EU's forsknings- og innovationspolitik under det nuværende syvende rammeprogram er der blevet ydet støtte til middelstore og store forskningsprojekter med inddragelse af mange aktører vedrørende beskrivelse og udnyttelse af genressourcer inden for landbrug, skovbrug og fiskeri.

I forslaget til Horisont 2020 – rammeprogram for forskning og innovation for budgetperioden 2014-2020 er der fokus på bæredygtig fødevarer sikkerhed og fornyet fokus på praksisorienterede foranstaltninger, herunder undersøgelse af og investeringer i forskning i genressourcer i landbruget. Forslaget omfatter ligeledes foranstaltninger, der øger diversiteten i genressourcer ved at fremme de potentielle slutprodukter, dvs. høj kvalitet og diversificerede produkter. Sådanne foranstaltninger omfatter forskning i tilvejebringelse af sunde og sikre fødevarer, udvikling af en bæredygtig og konkurrencedygtig landbrugsfødevarer sektor og fremme af oplyste forbrugervalg.

5. SITUATIONEN

Selv om det vedvarende af tab biodiversitet i landbruget på bedriftsniveau fortsat er et alvorligt problem, har de foranstaltninger, der er truffet for at bevare og udnytte genressourcerne på bæredygtig vis, vist, at der helt klart er mulighed for at bygge videre på og udvide bevarelsesstrategien. Der har indtil videre imidlertid ikke været tilstrækkelig fokus på at fremme en bæredygtig udnyttelse af genressourcer.

Programmerne for udvikling af landdistrikterne bidrog til bevarelsen af genressourcer på bedriftsniveau og tilskyndede landbrugerne til at bevare lokale

⁴ Rådets forordning (EF) nr. 870/2004.

racer og afgrøder ved at belønne landbrugere og andre støttemodtagere (ikkestatslige organisationer og andre relevante interessenter), der bidrager til bevarelsen af genressourcer i landbruget eller beskæftiger sig med rådgivnings- eller formidlingsaktiviteter. Der blev iværksat genressourceforanstaltninger i 21 medlemsstater, 59 000 kontrakter blev indgået, og der blev udbetalt omkring 143 mio. EUR i perioden 2007-2011.

Fællesskabsprogrammet⁴ om bevarelse af genressourcer i landbruget samfinansierede 17 bevarelsesforanstaltninger både på levestedet og uden for levestedet vedrørende forskellige husdyr, planter og forsttræer. Disse foranstaltninger blev gennemført af omkring 180 partnere i 25 medlemsstater og 12 tredjelande med et budget på 8,9 mio. EUR⁵. Programmet resulterede i indsamling og beskrivelse af flere tusinde nye accessioner og etablering af bevarelsesinfrastrukturer, databaser, kernesamlinger, genbanker og accessionslister. Der blev desuden udarbejdet retningslinjer og udvekslet genetisk materiale mellem programdeltagere og slutbrugere (landbrugere, avlere og gartnere). Som understreget i evalueringsrapporten bidrog programmet til at øge den videnskabelige viden om forskellige genressourcers egenskaber, forvaltning og potentiale og til at øge kendskabet til lokale fremgangsmåder og behov. Det bidrog ligeledes til at opbygge et effektivt grænseoverskridende samarbejde, etablere kontakter og et aktivt netværk og gøre interessenterne opmærksom på betydningen af bevarelsesforanstaltninger. Slutbrugerne blev imidlertid fortsat ikke tilstrækkelig inddraget, hvilket havde direkte konsekvenser for udnyttelsen af genressourcerne og indebar, at samarbejdet og udvekslingen af information og viden mellem de relevante aktører ikke var tilstrækkeligt.

Forskningspolitikken dækker hele spektret af genressourceforanstaltninger, dvs. beskrivelse (genvidenskab, fænotypebestemmelse, molekylærbiologi), forbedrede avlsmetoder og bevarelse uden for levestedet. Under det syvende rammeprogram fik forskning i plante- og dyregenetiske ressourcer tildelt omkring 44 mio. EUR i perioden 2009-2012. I arbejdsprogrammet for 2013 er der afsat 19 mio. EUR til plantegenetiske ressourcer, 15 mio. EUR til dyregenetiske ressourcer og 6 mio. EUR til fiskegenetiske ressourcer. Der skal imidlertid mere fokus på at fremme interaktionen mellem forskere og slutbrugere, navnlig landbrugere og avlere, for at få større udbytte af forskningsresultaterne inden for innovation og praktisk anvendelse.

For at sikre en effektiv bevarelse og styrkelse af agrobiodiversiteten og variabiliteten skal der i EU's lovgivningsramme tages højde for spørgsmål i relation til genressourcer for at fremme bevarelsesforanstaltninger og en bæredygtig udnyttelse af genressourcer. Kommissionen har i denne forbindelse for nylig foreslået en større revision af lovgivningen om planteforformingsmateriale, der vil sikre en væsentlig forbedring af bevarelsen af genressourcer, da den gør det betydeligt lettere for traditionelle sorter at få adgang til markedet og giver adgang for mindre ensartede sorter.

⁵ En mere udførlig beskrivelse af programmet og evalueringen af programmet findes i det arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene, der er vedlagt denne rapport.

Landbrugerne er blevet aktivt inddraget gennem foranstaltninger til udvikling af landdistrikterne, hvorimod ovennævnte øvrige foranstaltninger er rettet mod forskningsmiljøet. Som konkluderet i evalueringsrapporten om fællesskabsprogrammet skal der gøres en langt større indsats for at nå slutbrugerne og fremme og udbrede bæredygtig udnyttelse af genressourcer i landbruget. Den omfattende videnskabelige viden, der er indsamlet, skal omsættes i avls- og landbrugspraksis, hvor den skal tilpasses landbrugets reelle behov og supplere den traditionelle viden på bedriftsniveau. For at fremme medskabelse og udveksling af viden mellem alle berørte aktører skal aktivt netværkssamarbejde og lettere kommunikation bygge bro mellem videnskabeligt arbejde, herunder beskrivelse og evaluering af genressourcer, og udviklingen af mere forskelligartede sorter for at udbrede bæredygtig udnyttelse af genressourcer.

6. PRIORITEREDE INDSATSOMRÅDER

For at bevare biodiversiteten i landbruget og sikre en bæredygtig udnyttelse af genressourcer i landbruget skal der træffes foranstaltninger, der rækker ud over de fastlagte rammer. Der skal navnlig være fokus på en **integreret og holistisk tilgang**, som sikrer en bedre samordning af foranstaltninger til bevarelse af genressourcer gennem bæredygtig udnyttelse og et effektivt samspil mellem de relevante aktører.

Den **bæredygtige udnyttelse af genressourcer** skal sikres, og de landbrugssystemer, der bidrager til bevarelsen af genressourcer, skal samtidig være mere økonomisk levedygtige. Der skal træffes avlsforanstaltninger på bedriftsniveau for underudnyttede arter og traditionelle og lokale racer og afgrøder. Der skal i denne forbindelse etableres EU-netværk for at forøge værdien af dette materiale og fremme landbrugets rolle i udviklingen af landdistrikterne, opretholdelsen af traditioner og traditionel landbrugspraksis og tilvejebringelsen af offentlige miljøgoder. Der skal træffes foranstaltninger, der giver landbrugerne mulighed for at generhverve traditionel viden og giver dem de nødvendige færdigheder og knowhow til at arbejde med lokale racer og afgrøder, under hensyntagen til de ændrede klimaforhold. For at sikre et økonomisk bæredygtigt grundlag for bevarelse og udnyttelse af genressourcer kan inddragelsen af den mindre specialfødevarerforberedningsindustri, restauranter med lokale retter og alternative turistformer spille i aktiv rolle i valoriseringen af genressourcer i landbruget og bidrage til at skabe ny dynamik i lokale økonomier.

I forskningen bør der fortsat være fokus på at udnytte den **videnskabelige og teknologiske udvikling** til at gøre fremskridt inden for genotype- og fænotypebestemmelse, navnlig for at spore og evaluere relevante egenskaber forbundet med bl.a. produktivitet, modstandsdygtighed, sundhed, velfærd, ressourceudnyttelse og produktkvalitet. De kompetente myndigheder og/eller konsulenttjenester bør stille resultaterne af evalueringen af genressourcer, sorter og racer til rådighed for landbrugerne. Forskningsaktiviteterne bør afspejle konkrete behov, prioriteres og samordnes, således at der tages hensyn til eksisterende huller og

overlappinger og findes løsninger, der kan anvendes af slutbrugerne. Den videnskabeligt forsvarlige analyse skal udvides til at omfatte beslægtede afgrøder, da de kan tilvejebringe nyttige oplysninger om de enkelte arters modstandsdygtighed. Undersøgelser om landskabsgenetik vil gøre det nemmere at få oplysninger om genudveksling, udvælgelse og dynamisk tilpasning af racer og afgrøder til lokale klimaforhold, der kan ændre sig. Jordbundens biodiversitet, andre mikrobielle genressourcer og genressourcer i forbindelse med hvirvelløse dyr (f.eks. til skadedyrsbekæmpelse, fødevareindustrien, bestøvning) skal undersøges nærmere i lighed med analysen af interaktioner mellem mikroflora og andre arter (f.eks. i drøvtyggere).

Forskere og nationale kompetente myndigheder har udviklet en bred vifte af samlinger og tilknyttede databaser om genressourcer, racer og plantesorter. Selv om disse informationer generelt er tilgængelige, skal der gøres en yderligere indsats for at sikre en **bedre samordning og harmonisering** og således sikre interoperabiliteten mellem disse samlinger, databaser og informationssystemer.

Aktivt netværkssamarbejde og løbende udveksling af information og viden om forskning, avl og landbrugspraksis spiller en afgørende rolle i skabelsen af synergier og opnåelsen af stordriftsfordele, og samtidig undgås overlappinger og resultaterne gøres mere tilgængelige for slutbrugerne. Sådanne netværk sikrer en bedre samordning og skaber muligheder for innovation med udgangspunkt i fælles behov.

7. NØGLEAKTØRER

Den aktive inddragelse af alle relevante interessenter og nationale kompetente myndigheder er af afgørende betydning for en vellykket bevarelse og bæredygtig udnyttelse af genressourcer i landbruget. Landbrugere, forskere, avlere, fødevare- og forarbejdningsindustrien og forbrugere har særlige interesser på dette område, da de kan drage fordel af de muligheder, der ligger i genressourcer. Og de spiller en afgørende rolle i værdikæden.

Som et bidrag til bevarelse uden for levestedet og ledsageforanstaltninger til bevarelse og udnyttelse på levestedet træffer **forskere** og kompetente myndigheder foranstaltninger til at beskrive og evaluere genetisk materiale fra dyr, planter, mikrober og hvirvelløse dyr og udvælge fordelagtige egenskaber. De arbejder ligeledes på at forbedre metoder og redskaber med henblik på at øge effektiviteten af beskrivelsen og testningen af genressourcer og optimere avlsteknikker. De spiller desuden en afgørende rolle med hensyn til at sammenfatte og formidle resultater og sikre, at industrien, avlerne og landbrugerne har adgang til genetisk materiale og tilknyttet information med henblik på anvendelse i praksis.

Landbrugerne træffer foranstaltninger til bevarelse på levestedet og bæredygtig udnyttelse. I nogle tilfælde kan landbrugernes motivation række ud over principperne og logikken omkring en umiddelbar økonomisk gevinst som følge af fødevareproduktion eller et højere og mere bæredygtigt udbytte. Hvis bæredygtig udnyttelse af genressourcer skal integreres, skal det ske på et økonomisk bæredygtigt

grundlag. Denne bæredygtighed kan opnås ved at øge modstandsdygtigheden over for biotisk og abiotisk stress, sygdomme og skadedyr eller ved at forbedre produktionseffektiviteten og -forvaltningen. Den vil ligeledes hidrøre fra genressourcernes kvalitet og særpræg, navnlig på lokale markeder, og de tilknyttede kulturværdier og traditioner.

Avlerne, herunder på bedriftsniveau, anvender genressourcer til at udvikle sunde dyreracer/fænotyper og plantesorter af større agronomisk værdi (f.eks. produktivitet, større modstandsdygtighed over for sygdomme) og sælger sikre produkter med gode organoleptiske og ernæringsmæssige egenskaber. Hvis lokale og underudnyttede racer og afgrøder skal være økonomisk konkurrencedygtige, skal de opfylde behovene, og der skal træffes særlige avlsforanstaltninger for at forbedre deres produktivitet eller udvælge fremragende egenskaber og værdifulde agronomiske egenskaber. Avlerne skal både opfylde landbrugernes behov og forbrugernes forventninger og forsyne fødevarerindustrien med produkter, der er tilpasset produktionskæden.

Forbrugernes valg er afgørende for de beslutninger, der træffes i hele forsyningskæden, og de påvirker således de generelle landbrugsfødevarerproduktionsmønstre, navnlig inden for primærproduktionen. Kommercielle (og uddannelsesmæssige) strategier kan drive denne proces. I de sidste ti år har flere og flere forbrugere ændret holdning og lægger nu vægt på kvalitet, diversitet, bæredygtighed, fair trade, dyrevelfærd og glæde og hygge forbundet med fødevarer. Støtte til og fremme af produkter, der fremstilles af traditionelle og diversificerede racer og sorter, vil gøre det nemmere at udvide disse markeder og tilskynde landbrugerne til at udnytte underudnyttede arter, der er truet af genetisk erosion, på et økonomisk bæredygtigt grundlag. Disse foranstaltninger kan ikke udvikles på grundlag af en top-down-tilgang, idet alle aktører, herunder landbrugere, forarbejdningsevirsomheder, detailhandlere og forbrugere, skal interagere og samarbejde.

For at skabe de rette vilkår skal **beslutningstagere og myndigheder** bære deres del af ansvaret og sikre samordning på alle niveauer, herunder med relevante internationale standardiseringsorganisationer og internationale netværk, og effektivt udnytte eksisterende strukturer. De skal desuden udvikle de institutionelle og retlige rammer på en måde, der er forenelig med bevarelse og bæredygtig udnyttelse af genressourcer i landbruget, og samtidig styrke ressourcernes økonomiske levedygtighed.

Politikken for udvikling af landdistrikterne under den fælles landbrugspolitik omfatter foranstaltninger til bevarelse af relevante racer og plantegenetiske ressourcer, målrettede foranstaltninger til beskrivelse og evaluering af disse ressourcer samt kvalitetsordninger for landbrugsprodukter og fødevarer. Det er nødvendigt at fremme foranstaltninger, der understøtter overførslen af forskningsresultater om bevarelse, beskrivelse og evaluering af genressourcer til

landbrugerne og avlerne. Derudover er der behov for, at udvekslingen af viden mellem alle relevante aktører, herunder slutbrugerne, fremmes.

8. FRA FORSKNING TIL BEVARELSE OG AKTIV BÆREDYGTIG UDNYTTELSE

Det vil være bedst at genoprette, bevare og frigøre potentialet for biodiversitet i landbruget gennem en integreret og holistisk tilgang.

Det er i mellemtiden helt afgørende, at man i forbindelse med den løbende udvikling af programmerne for udvikling af landdistrikterne og det europæiske innovationspartnerskab samt Horisont 2020 kombinerer bevarelsesforanstaltninger med slutbrugerorienterede tilgange ved at frigøre genressourcernes økonomiske potentiale i værdikæden. Dette skal understøttes af interaktion og samarbejde mellem alle aktører inddraget i bevarelse af genressourcer og af videnskabelige aktiviteter og formidling af resultater til landbrugerne og slutbrugerne. Med denne tilgang opnås navnlig følgende:

Bæredygtig udnyttelse af genressourcer

- Medlemsstaterne bør udnytte mulighederne inden for rammerne af politikken for udvikling af landdistrikterne og tilskynde landbrugerne og potentielle interessenter til at træffe flere foranstaltninger til bevarelse på levestedet/på bedriftsniveau
- Alle aktører i fødevarekæden bør frigøre potentialet for genetisk rigdom i landbruget i hele produktionskæden og anvende eksisterende EU-instrumenter og -processer til at gøre bevarelse og bæredygtig udnyttelse omkostningseffektivt og rentabelt, navnlig ved at fremme forbrugerefterspørgslen efter produkter fremstillet af traditionelle og lokale sorter
- Forskere og operationelle grupper under det europæiske innovationspartnerskab om landbrugets produktivitet og bæredygtighed bør samarbejde om at øge den økonomiske relevans og understrege de økonomiske muligheder, der ligger i genressourcer. Det kan bl.a. gøres ved at fremme de iboende egenskaber i produkter fremstillet af genressourcer, udvikle produkter omfattet af kvalitetsordninger eller træffe særlige avlsforanstaltninger.

Videnskabelig og teknologisk udvikling

- Forskere bør udnytte den videnskabelige og teknologiske udvikling til at sikre en mere omfattende beskrivelse og evaluering af og dokumentation for egenskaber af relevans for landbruget og industrien. Ny videnskabelig og teknologisk indsigt bør give alle typer aktører mulighed for at træffe genressourceforanstaltninger på alle relevante niveauer ved at give dem de nødvendige færdigheder og knowhow

- Forskere og andre aktører bør skabe rammer, som giver gode muligheder for inddragelse af flere aktører og aktiv udveksling af viden om genressourcer mellem alle aktører
- Forskere og andre relevante aktører kan bidrage til en bæredygtig udnyttelse af genressourcer ved at støtte tilpasningen af eksisterende praksis til Nagoyaprotokollen og de relevante love og forskrifters ikrafttræden.

Samordning, harmonisering og netværkssamarbejde

- Alle aktører bør gøre en indsats for at sikre en bedre samordning af foranstaltninger til bevarelse af genressourcer for at opnå stordriftsfordele, undgå overlapninger, skabe synergier og gøre effektivt brug af eksisterende strukturer med henblik på at sikre, at resultaterne er relevante og gøres tilgængelige for slutbrugerne. Det europæiske innovationspartnerskabsnetværk er et godt redskab til at sikre denne samordning
- Det europæiske innovationspartnerskabsnetværk skal sikre en aktiv og stadig strøm af oplysninger mellem de forskellige aktører, navnlig forskere og slutbrugere af genressourcer, med for formål at sikre en effektiv sammenkædning af frontlinjeforskning og anvendt forskning og praktiske slutbrugerorienterede foranstaltninger og gøre resultaterne tilgængelige for landbrugerne.

Institutionelle og retlige rammer

- Kommissionen vil fremme en bredere politik, der omfatter beskyttelsen af underudnyttede og lokale genressourcer ledsaget af en effektiv anvendelse af tilgængelige midler under den fælles landbrugspolitik samt EU's rammeprogram for forskning og innovation
- Kommissionen vil sikre, at bevarelsen og udnyttelsen af genressourcer i landbruget understøttes af en sammenhængende retlig ramme på EU-plan
- Kommissionen vil sikre, at bevarelsen og udnyttelsen af genressourcer i landbruget ledsages behørigt af internationale forpligtelser.

Der skal gøres en samordnet indsats på EU-plan for at opfylde EU's internationale forpligtelser, navnlig i traktaten, og forpligtelserne i Nagoyaprotokollen om adgang til genressourcer og rimelig og retfærdig fordeling af fordelene ved udnyttelsen heraf med særlig vægt på anerkendelsen af lokale og indfødte samfunds rettigheder. I forbindelse med gennemførelsen af Nagoyaprotokollen skal EU og medlemsstaterne sikre, at alle brugere i EU overholder gældende love eller forskrifter om adgang til og udnyttelse af genressourcer og tilknyttet traditionel viden, og at de har retssikkerhed for, at fordelene ved udnyttelsen heraf fordeles rimeligt og retfærdigt efter indbyrdes aftale. Den reviderede lovgivning om planteformeringsmateriale kommer til at spille en rolle i skabelsen af de rette vilkår for produktionen og markedsføringen af planteformeringsmateriale, herunder landracer og traditionelle sorter.

Som et vigtigt led i EU's politikker til støtte for bevarelse på levestedet og uden for levestedet vil landbrugsmiljøforanstaltningerne under den fælles landbrugspolitik fortsat yde støtte til landbrugere, der opdrætter og udnytter traditionelle, truede lokale racer og/eller bevarer lokale plantegenetiske ressourcer, der er truet af genetisk erosion. Inden for rammerne af politikken for udvikling af landdistrikterne kan der ligeledes ydes støtte til støttemodtagere, der træffer foranstaltninger til beskrivelse og indsamling af genressourcer. Foranstaltningerne til udvikling af landdistrikterne, der letter overgangen fra bevarelse af genressourcer til en effektiv og bæredygtig udnyttelse og videreudvikling, omfatter videnoverførsel, samarbejde og rådgivningstjenester. I den kommende programmering for budgetperioden 2014-2020 bør medlemsstaterne lægge mere vægt på foranstaltninger, der har potentiale til at fremme bevarelse og bæredygtig udnyttelse af traditionelle racer og sorter, navnlig ledsaget af markedsføringsstrategier, der gør lokale og diversificerede kvalitetsprodukter mere økonomisk levedygtige og fremmer korte forsyningskæder. Disse foranstaltninger vil blive suppleret af miljøkravene til direkte betalinger under første søjle, navnlig kravet om at sikre et bestemt niveau af diversificering af afgrøder, bevarelse af permanente græsarealer, herunder græsarealer med høj biodiversitet, der anvendes til ekstensive dyreproduktionssystemer.

Bevarelse og bæredygtig udnyttelse af genressourcer i landbruget og deres integrering i værdikæden bør ske på et styrket videngrundlag, der supplerer avlernes og landbrugernes medskabelse af viden inden for rammerne af et omfattende arbejdsprogram under EU's rammeprogram for forskning og innovation, Horisont 2020. Dette program skal dække en bred vifte af genressourceforanstaltninger, herunder frontlinjeforskning samt foranstaltninger af den art, der tidligere var omfattet af fællesskabsprogrammet indført ved forordning (EF) nr. 870/2004. Det skal omfatte innovative anvendelser af genressourcer i landbruget, kapacitetsopbygning (f.eks. bioregistre for bevarelse uden for levestedet, videncentre og retningslinjer), udvikling af praksisorienterede metoder til beskrivelse, evaluering og udvælgelse af egenskaber, der forbedrer avlen, og demonstrationsprojekter, der fremmer bæredygtig udnyttelse af genressourcer. Håndteringen af disse spørgsmål gennem Horisont 2020 i stedet for et særskilt program vil gøre det muligt at sikre en administrativ forenkling. Det vil kræve tværnational deltagelse og vil – i lyset af den rolle, som det europæiske innovationspartnerskab spiller for fremme af udvekslingen mellem alle relevante aktører på EU-plan - sikre EU-merværdi, herunder en effektiv samordning og interaktion mellem de forskellige foranstaltninger.

I arbejdsprogrammet om samfundsmæssige udfordringer 2 under Horisont 2020 bør der lægges særlig vægt på tilgange, der baserer sig på flere aktører, hvor forskere og slutbrugere fra forskellige sektorer kan interagere med landbrugsrådgivningstjenester og innovationsformidlere med henblik på at fremme udvekslingen af viden og formidlingen af ny videnskabelig indsigt og samtidig få mulighed for at udføre forsøg på bedriftsniveau og validere laboratorieundersøgelser.

En af de vigtigste konklusioner, der kan drages af tidligere erfaringer, er, at det er nødvendigt at fremme udvekslingen mellem alle relevante aktører. Som en effektiv ramme, der fremmer interaktionen mellem forskning og praksis, giver det europæiske innovationspartnerskab om landbrugets produktivitet og bæredygtighed rig mulighed for at integrere genressourceforanstaltninger. Formålet med det europæiske innovationspartnerskab er at mobilisere aktører, skabe større bevidsthed, sikre en bedre informationsstrøm og lette udvekslingen af viden og samarbejdet.

Mekanismerne i det europæiske innovationspartnerskab vil være særlig velegnet til at integrere foranstaltninger med henblik på genopretning og bevarelse og bæredygtig udnyttelse og videreudvikling af den genetiske mangfoldighed i landbruget. I praksis vil det europæiske innovationspartnerskab give interessenterne relevante oplysninger om mulighederne inden for rammerne af EU's lovgivning og politikker og om de muligheder, som eventuelle samarbejdspartnere kan tilbyde. Det europæiske innovationspartnerskab vil fremme udvekslingen af viden og interaktionen mellem interessenterne gennem etablering af projektdatabaser, tilrettelæggelse af seminarer og nedsættelse af en særlig gruppe om genressourcer. Partnerskabet vil således øge komplementariteten mellem forskning i bevarelse af genressourcer og praktiske foranstaltninger med fokus på landbrugspraksis. Integreringen af bevarelsesforanstaltninger og anvendelsen af truede afgrøder og racer til avl og i produktionskæden kan fremmes gennem gensidig læring mellem alle berørte aktører og bottom-up-initiativer, navnlig med henblik på at tilpasse genressourceforanstaltninger til de lokale forhold og behov.

Med henblik på at mobilisere ekspertise og forbedre samordningen på EU-plan vil foranstaltningerne under det europæiske innovationspartnerskab blive understøttet af en aktiv inddragelse af Udvalget for Genressourcer, der blev nedsat ved forordning (EF) nr. 870/2004, og som vil fortsætte.

9. KONKLUSION

I overensstemmelse med de indgåede forpligtelser inden for rammerne af EU's biodiversitetsstrategi har EU taget hul på en strategisk proces for at vende tabet af biodiversitet i landbruget ved at lette og integrere overgangen fra forskning og bevarelse til bæredygtig udnyttelse på bedrifterne.

Ved at etablere sunde rammer i overensstemmelse med ovenstående retningslinjer fremmer EU en konsekvent politikændring, der tilskynder de berørte aktører til at gå ind i bevarelsen af genetiske ressourcer og herfra gå videre til aktiv, bæredygtig anvendelse. Denne ændring afspejles i den kohærente og komplementære tilgang, der er fastlagt med de forskellige (nye) EU-politikinstrumenter og foranstaltninger, der skal sikre mere effektiv og virkningsfuld beskyttelse af biodiversiteten i landbruget.

Der vil frem mod 2020 være flere finansielle midler til rådighed for de genetiske ressourcer og flere finansieringsmuligheder under landdistriktsudviklingspolitikken og Horisont 2020 samt under andre EU-politikker. Den øgede indsats, som strækker sig ud over bevarelsen, vil bl.a. være til gavn for landbrugsproduktion, forskning og

innovation, klimaændringer, miljø og beskæftigelse. Disse gunstige virkninger vil komme samfundet som helhed til gode og samtidigt have særlige virkninger i landdistrikter præget af traditionel praksis og hertil knyttede kulturelle og lokale værdier.

Bevarelse og bæredygtig anvendelse af genetiske ressourcer i landbruget er led i en bredere indsats for at fremme innovativ praksis og bidrage til intelligent og bæredygtig vækst, som er i overensstemmelse med Europa 2020-strategien. Hvis bevarelsen af de genetiske ressourcer skal blive en succes under landdistriktsudviklingspolitikken og under politikken for forskning og udvikling, kræves der en indsats på alle niveauer – på EU-plan, i medlemsstaterne og i regionerne – og de berørte aktører skal forpligte sig reelt til aktiv deltagelse. Fastlæggelse af en bred og holistisk tilgang til genressourcer i landbruget ville være et væsentligt bidrag til indsatsen for at fremme bæredygtighed og finansiell rentabilitet i forskellige landbrugssystemer og i hele fødekæden.